

Gábor Németh

Svižčevo poletje

(Senigallia)

(Odlomek iz nedokončanega romana)

odpotoval sem torej nazaj v rim, zaradi lidojevega temno sivega peska in smrti paola pasolinija, ki je bil pesnik in filmar in so ga v lidojevem pesku pobili, sosesko sem nekoliko poznal, kar po vsem tem ni bilo presenetljivo, vzdolž ob temno sivem pesku do konca vrsta majcenih vil iz šestnajstega stoletja, puščobne, brez okrasja, v rafiniranem artistikumu, sprehajališče, kot da bi ga v resnici sezidali za prizorišče podlih umorov, pomislil sem, kaj pa če je to ta pravo, naposled vendarle najdem primer-no prizorišče, kjer naj byron doživi usodni sončni vzhod, odvržene san pelegrinske in aqua panske stekleničke, na obali pozabljeni izdelki iz rogozovine in vodni copatki ali kaj,

s čimer se je treba odpraviti na morsko obalo,

dolga vrsta cipres, oguljene železniške postaje, izstopil sem na lido di ostiani, v postajnem bifeju hitro popil kavo, potem pa jo mahnil po opu-stelem parku proti morju, nekoč je bil tod tudi cirkus, na njegovo areno je spominjal samo še obris razpokanega betonskega kroga, psi so se podili, nekaj fantov se je kotalkalo, pijan moški srednjih let se je prepiral z ženo, v roki je imela cekar, na redko spleten iz najlonskih trakov, iz katerega, iz škrč čudno zložene ribe, zvite v polkrog, je v enakih presledkih curljala zvodenelo redka kri, v krogu okrog nekoliko spačenega kvadratastega trga je majhen tovornjak na treh kolesih, s katerim so tod naokoli odvažali smeti od morja

me je ločila razdalja dveh ulic, in že je bilo mogoče čutiti vonj po morju,

dan ni bil ravno lep, tak, kakršen v teh krajih ni ravno redkost, zatohla toplota se je valila s sivega neba, ne da bi vedel, kod hodi sonce, odšel

sem dol na prosto kopališče, se usedel na vejo, ki jo je prinesla voda, si sezul čevlje in nogavice, si zavihal hlačnice do kolen in se začel sprehajati med priobalnimi valovi,

ničesar nisem čutil, točneje, samo potrditev, da je tudi to samo nesporazum, tudi ta ne bo del dobro, ta izlet, v daljavi je zacvilila majhna ladja, njeno črno piko sem si v resnici samo izmislil, pobral s koticčka svojega očesa, nenadoma je odjeknil pljusk smeha, dekleta v uniformah so prišla, najbrž iz bližnje šole, krila temna, bluže svetlo modre, rutice, dokolenke, temno modre jopice, čveljci dojenčka

pasolinija je baje pobil mlad fant, priložnostni ljubimec, iz razgretosti, po sodbah drugih pa so s takim filmom lahko razkrinkali dobro načrtovan politični umor

kar je ustrezalo pasoliniju, ne bo byronu, ta stavek sem slišal v svoji glavi

vrnil sem se v hotel in rezerviral letalsko vozovnico, da bi se končno odpravil domov, a se je pokazalo, da je nekje na islandiji izbruhnil vulkan, letala pa zaradi oblaka iz pepela niso dobila dovoljenj za vzlete, gledal sem poročila v hotelski sobi, izbruh panike evropske razsežnosti, letališča so začela spominjati na nočne prevoze velikih množic, dober bo zame tudi vlak, sem menil, takole kaki štirje milijoni evropejcev v istem trenutku, Termini, njih čakalnice so se za dalj časa napolnile z družinskimi člani, pojavile so se spalne vreče in odeje, steklenice z mineralnimi vodami, smeti na vsakem koraku, a sem se kljub vsemu lotil nemogočega, da bi se prebil do potniških blagajn, prostor se je nenadoma razširil, na manjšem vrtljivem odru se je pojavil velikanski mercedes kovinske barve, se bleščal kot malik, okrog njega so s hrbti proti vozilu posedali moški z belimi turbani, prizor, ob katerem se mi je zazdelo, da gre za filmske statiste, za njih pet v nepojasnljivo čistih dželih, za pet negibnih kipov, niže, tisto okrog podija, so zasedle ženske, sede po turško, skupaj s prtljago, dobesedno na enem kupu, kot oaza, ki se je iztrgala iz postajinega objema, bile so v nenehnem gibanju, v glavnem so skrbele za otroke, za njihovo hrano in pijačo, tolažile so in spodbujale, kot so pač narekovalе vsakodnevne okoliščine, ne meneč se kaj prida za svet moških, sedečih na podiju okrog avtomobila, kar je bilo nemara posledica prepovedi odvečnega besedičenja, kar je mogoče najbolje opisati z nemostjo in s pravili samodiscipline, prizor je bil tako močan, da sem za trenutek pozabil, zakaj sem prišel sem

in čudo vseh čudes, že za naslednji dan sem dobil vozovnice do Benetk, od koder bom že po nekaj urah presedel na mistral, misel na to, da bom v dveh dneh lahko prispel domov, me je pomirila

naslednjega jutra sem odšel na porto portese, da bi ti kaj kupil, zgodaj sem se hotel odpraviti na pot, a sem zaspal, pa tudi spakirati sem še moral in sploh, da sem potem lahko pospravil tudi sobo, tako da je tržnica, kamor sem prišel, že vrvela v svojem mrgolenju, zatoorej sem moral zbrati vse moči, še preden sem potem lahko prispel na obrežje kotaleče se reke, v katero sem se nameraval pognati, dai, dai, duemíífla, sem v glavi nenadoma zaslišal glasove, pa četudi so že desetletja vpili cene v evrih, a kaj, ko pa je zame resnična porta portese le tisto čudno in nekoliko grenko in agresivno kantanje, tista melodija, v kateri je ubrano vpitje, ki z vseh strani odmeva iz ust trgovcev, stoječih na mizah, sredi kupov najrazličnejšega blaga, ki med vrtoglavo množico ljudi mečejo nove in nove bale blaga, kose oblačil, melodija, ki sem jo najbrž za vse čase osvojil na prvi poti v rim, odpravil sem se torej, popustil svojemu notranjemu glasu, proti stojnicam prodajalcev z nogavicami in spreletelo me je, kot strela z jasnega, vprašanje, kaj iščem, kakšno darilo zate, zapestnico, po kakršni že dolgo hrepenim, za katero sem natanko vedel, da bo tudi tebi všeč, zapestnico iz črnih slonjih dlak, zvitorepo, z drsnimi vozli sestavljivo, ubrani in srečo prinaša, najprej sem jo uzrl na zapestju mustafe, alžirskega fanta v balatomárfürdőju, iz pariza je prišel na blatno jezero, k svojemu dekletu, k tako imenovani zaročenki, potrjeni s prstanom, k starejši sestri mojega prijatelja, nekega omamnega avgustovskega dne, ljudje so se opotekali od utrujenosti, na postaji so se premikali kot v snu, razen mustafe, ki je prinašal s seboj neko svojevrstno lahkotnost, neposrednost, vedrino in nerazložljivo svobodo, prepovedano robo iz pariza, kar naprej se je smehljaj in vsak njegov gib je odzvanjal drugačen ton, drugačnega od tistega, kakršnega je poznal obstoječi komunizem, pa način hoje, lenobnost, jedi, ki jih je ob večerih pripravljaj, obleke ter takšne in drugačne reči, ki so vsaka po svoje prinašale vroče in skrivnostne pozdrave iz njegovega, svetlobna leta oddaljenega sveta, najdrobnejše stvari, na primer tudi to, da ni uporabljal olja za sončenje ali kreme, ki si jo je bilo mogoče omisliti po trgovinah, v steklenički je prinesel olivno olje, pomešano s sokom svežih citron, z njim se je namazal, počasi in skrbno, kot da bi šlo za obredni prizor, in zato so ga obdajale vonjave po rezkem, nekaj podobnega, kot se je predstavljala njegova francoščina, čudna in groba, ko se je pogovarjal s prijateljevo sestro, ki je ni izpustil niti za en sam trenutek, njeno roko je opletel s svojimi dolgimi prsti, kot da bi mu bilo zaupano samo to, da

preveri neoporečnost njenih kosti, tudi tistih najbolj drobcenih, nenehno se je poigral z njimi, tudi takrat, ko se je pogovarjal z nami, dekle je prevajala, ko smo ga hoteli kaj vprašati, je bil mustafa v drugi tonalnosti, pa ne samo to, bil je tudi v nekem drugem času, nikoli se mu ni mudilo, cele ure se je znal sončiti, četudi je bil, kot se je pokazalo na peščenem nogometnem igrišču, po naravi hitrih kretenj, hiter in lahkotno neprisiljen, igral je duhovit nogomet, čeprav je prav tako res, da se je znal tudi v najbolj nepričakovanih trenutkih, tudi tedaj, ko je s tem uničil kak obetaven napad, brezglavo pognati v valove, skočiti povsem noro na glavo, in se potem spet vrniti v igro, ob naraslih vodah v porta portese mi je prišlo na misel mustafovo zapestje z afriško zapestnico, ki jo je bil prinesel s seboj iz alžira, od koder je moral oditi z desetimi leti, zakaj, je vprašal nekdo iz družbe, mustafa pa je postal resen, skrbno se je zazrl v fanta, zares si rado-veden, je prevedla sestra mojega prijatelja, zato sem te vprašal, je odvrnil fant, nakar je začel mustafa pripovedovati o alžirski vojni, z odmerjenim in strastnim glasom, slikovito da le kaj, za kar pa dekle ni pokazalo ravno volje, da bi slikam nadela madžarsko podobo, obhajala jo je slabost, na koncu pa je, na bolj grob način od najbolj grobega, kakšnega, tega ne bom povedal, mustafova zaročenka planila pokonci in z izbljuvki v ustih zdrvela s kopališča,

kako je mogoče, da se je iz vsega tega lahko izvlekel, je vprašal moj prijatelj v angleščini, mustafa pa je namesto odgovora pokazal na svojo zapestnico, really? je vprašal moj prijatelj, in mustafa je smrtno resno prikimal in se obrnil, kot tisti, ki je, kar se njega tiče, sklenil pogovor, dejstvo, da ni čutil potrebe po razlagi, je pregnalo dvom o tem, da je v resnici pomagala zapestnica, ona ga je naredila nevidnega tam za kupom lesa, ona je naredila vse potrebno, da se je lahko rešil, bi vprašal naprej, a ni bilo mogoče, čeprav bi bilo dobro vedeti, kako zmore po vsem tem govoriti v francoščini, kako more živeti v parizu, kako je mogoče preživeti tak prizor

zapestnica iz črne slonje dlake, grobo in trdo tkanje, ubrani pred vsakršno nevoljo

naloga je postala enostavna, zdaj sem moral najti samo še to, nekje na drugem koncu so bili afriški šotori, spominjam se, vsega skupaj nekaj kilometrov naprej, a zdelo se je, kot da hodiš v gostem olju ali v močvirju do pasu, sredi vpitja in najodurnejših vonjav, v porta portesi si lahko dobil vse, lončarsko posodo, vžigalnik, odejo, ponarejeno uro in usnjen plašč,

filodendron, romane v slikah in rezervne dele za motorje, stenski koledar z musolinijem, sir, začimbe in kavbojke, udarni sveder in bakelitne plošče iz tridesetih let, vso opremo za sobo, pomivalnik in obešalnik za obleke ter nikljane ladijske modele, pospremljene s filmskimi posnetki, monodrame in prizore bitk, dva demonstranta sta ponujala in razlagala prednosti najnovejšega neprekosljivega orodja za lupljenje zelenjave, neka ženska je vsa v solza iskala svoja očala, po vseh štirih na tleh, brskajoč po najlonkah, razmetanih vse naokrog, zid kontejnerskih stanovanj, drugo na drugem, jih je ločeval od prometa, ustavil sem, da bi kupil vrečko jelkovihih semen, nedaleč stran sem zagledal ljudi, igrali so igro, podobno naši rdeča, kje je rdeča, igrali so jo najbrž od romulovega in removega časa do današnjih dni, še vedno pritegne, vedel sem, da moram pohiteti, a sem jim kljub temu dal deset minut, njim oziroma perverznim užitkom, trije zaboji za sadje, ruta iz rdečega žameta, trije majhni bakreni zvonci, manjka samo ena krogla, iz treh zabojev v trenutku sestavijo mizico, ki spominja na čarovnikov pult, pregrnejo jo z rdečo cunjo, nanjo tri zvonce in lotijo se posla, igrajo po strogih pravilih utečeno igro, mojster igre z dobro vidno kretnjo položi keramično kroglico pod srednji zvonec in začne s krožnimi kretnjami menjavati mesta zvončkov, ti drsijo po žametni podlagi, ustavi se, iz žepa izvleče kup zmečkanih bankovcev, zijala okrog sebe pa povpraša, ali želi kdo staviti, duplo ali nič, pove, išče med pogledi, nenedoma zasači enega od kibicev in ga z dobro izbranimi besedami prisili, da stopi k pultu, kjer naj se odloči za enega od zvončkov, oni s prstom vbode v enega, mojster pa ga potem še nekajkrat povpraša, medtem ko se okrog njiju zbira vse večja množica, odkrije izbrani zvonček, in, glej ga šmenta, pod njim je kroglica, ni kaj, preostane mu le, da v jezi iz šopa izvleče dvajsetak, ga pomoli proti igralcu, kretnjo pa skrajša na polovici poti, duplo ali nič? povpraša, žrtev se ozira naokoli, kot da bi čakala potrditve v odgovorih zijal, prikima, nova igra steče, fina, vse hitrejši krožni gibi, in tedaj se mojster spet ustavi, pokaže, kje je kroglica, a v divjem tempu nadaljuje igro, ki jo potem gost dobi, z veseljem pospravi dva desetaka in se ves srečen postavi nazaj med ostale, in steče nov krog, mojster igre na ves glas spodbuja gledalce, in že se jih zbere kakih deset, pa pride enajsti, nič hudega sluteči turist, najbrž kak severnjak, s torbico za aparat na ramenih, se mi zdi, minimum kak canon 500, se postavi v vrsto, si ogleda rundo, dve, svoje mnenje o stavi izrazi z glasnim sikanjem, mojster pa se v izredno natančno izbranem trenutku, ko so zastavek na duplo ali nič dvignili že na osemdeset evrov, obrne proti njemu in mu s kazanjem da vedeti, da lahko tudi potroji, če mu igralčeva izbira ne ustreza, kar brez skrbi, šved pa seže v žep, stopi bliže, poskusi izvleči osemdeset evrov,

a se mu mojster zasmeji v brk in z eno samo kretnjo kot blisk hitro iz denarnice izvleče stotaka, na katerega boste stavili? povpraša z obrvmi, šved pa odločno zabode proti zvončku na skrajni levi, mojster še naprej jezi občinstvo, od nekod se pojavi še novi stotak za tretji zvonček, šved je ves iz sebe, sploh ne opazi, da se mu za hrbet postavi približno petnajstletno dekle, stoji za njim s fantovsko ostrizanimi lasmi, v prostorni črni majici, s finimi prstki se muči z zadrgo fototorbice, v drugi roki ima pepelnik iz brona, en sam trenutek in že je zamenjan z aparatom, pravilno sem slutil, canon eos 5d, najnovejši model, z njim je mogoče narediti že ful dobre hd-je, dekle ga vrže dvema filipincema, ki stojita zraven nje, ta se počasi izvijeta iz obroča občudovalcev, mojster prekucne vse tri zvončke, šved zmaga, se ponosno ozira naokoli, tedaj pa odjekne oster žvižg, mojster z eno samo kretnjo spravi zvonček v pest, denar stlači v žep, množica se razprši, kibic izmakne ruto, si jo nadene okrog vratu, drugi z eno samo brco spremeni mizo v kup šare, po eni sami sekundi je tam samo še šved, množica pa v ozkem grlu, nerazumno brezglavi, kot tisti, ki so se zbudili iz morečih sanj, oni pa bo šele pozneje, recimo tam pred santa maria in trastevere, na trgu, doumel, da je pepelnik iz brona povsem neprimeren za fotografiranje, tega pa, da so razen njega vsi, dva filipinca, dva pobalina v papirnatih džekijih, obzirna zakonca in vsi, ki so ga obkrožali, imeli prste vmes, ne bo dognal nikoli, pa tega, da je bilo tisto, kar je bilo v opoteči sreči tiste napete drame hit, v resnici komedija z natančno izdelano dramaturgijo, da so bili bankovci, razen njegovega nesrečnega stotaka, povedano s finimi besedami, ne ravno pravi, in da so bili desetaki in dvajsetaki le nekakšni nadomestki, ali pa tisto, naj odtlej gospodari bolj pametno in naj ne sklepa slabo, pa to, da ostri pisk piščalke ni pomenil bližanja carabinierijev, pač pa konec akcije – to, da je bil njegov canon že na varnem.